

A VIDÉKI KÖNYVTÁRAK HELYZETE A MOZGÓKÖNYVTÁRI ELLÁTÁS TÜKRÉBEN¹

„A könyvtár az a közösség számára, mint az ember számára a család. Erőter. A közösség kultúrájának, a kultúra megerősítésének, megújulásának átadási helyszíne. Könyvtár híján egy közösség veszt el, a közösség lába alól csúszik ki a talaj.” Idézet Fehér Miklóstól, a Könyvtári Intézet munkatársától.

Nagyon gyorsodrású társadalmi közegben élünk, megváltoztak a könyvtári szolgáltatás és használat feltételei, és ez radikálisan formálta át a könyvtárainkat-örömünkre. A kölcsönkönyvtárból integrált közösségi térré és virtuális könyvtárrá válhattak a községi könyvtáraink is, amely fontos kitörési pontja lehet a kistelepüléseknek.

Az elmúlt lassan 4 év alatt sok pozitív változás történt a gondozási körünkhöz tartozó kistelepülések könyvtáraiban. A Zalaegerszeg és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2006-ban, a Pacsa és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás 2007 végén emelte be feladatai közé a mozgókönyvtári ellátás megszervezését a városkörnyéken, amelynek segítségével **jelentősebb állami támogatást** kaphattak a kistelepüléseink. Az állami normatíva magába foglalja a dokumentumok beszerzésére, működési költségekre, az eszközfejlesztésre, közművelődési rendezvények lebonyolítására szánt összegeket is. Az önkormányzatok szolgáltatás megrendeléssel éltek, ami együtt járt az önállóságuk felszámolásával, és így könyvtári szolgáltató helyekké váltak.

A mozgókönyvtári ellátás bevezetését számos hálózati értekezleten, szakmai napon, konferenciákon, tapasztalatcseréken, bizottsági üléseken való részvétel, cikkek, tanulmányok megjelentetése előzte meg. A DFMK-val való feladatmegosztás miatt 14 községi könyvtárunk: 12 önállóan szerzeményező és két ellátórendszerben működő átkerült a megyei könyvtárhoz, így a hozzánk tartozó működő könyvtáraink köre szűkült. A zalaegerszegi és pacsai kistérségben 50 könyvtári szolgáltató hely szakmai feladatellátásáért felelünk, a lakosok száma közel 23 000 fő.

Újabb kistelepüléseken **indítottuk újra** el a könyvtári szolgáltatást, amelyekben a 80-as években megszüntették a könyvtárat: Boncodföldén, Gombosszegen és Ormándlakon.

A közbeszerzési eljárás miatt csak 2007 áprilisában tudtuk a szerzeményezést elindítani, amelyet a Könyvtárellátó Nonprofit Kft. nyert el, megkönnyítve munkánkat a dokumentumok felszerelésével, könyvtári használatra alkalmassá tételével. A könyvek és egyéb dokumentumok megnövekedett mennyiségéhez és nagyságrendjéhez képest irodánkat, amely egyben kurrens raktárunk is, új könyvtári bútorokkal, főleg polcokkal bővítettük. Az állománybavétel segítségére megvásároltuk a **TEXTLIB** letéti programját. Ebben az integrált könyvtári rendszerben tartjuk nyilván a dokumentumokat. A rögzített dokumentumok az online katalógusban az interneten is **községenként visszakereshetők** a honlapunkon.

Elmondhatjuk, hogy több könyvtárunkban nőtt az alapterület, folyóiratolvasót, vagy az internetes termet hozzácsatolták a könyvtár helyiségéhez, így egy légtérben vehetik igénybe a szolgáltatásokat; a térnövekedés a szolgáltatások színvonalának emelkedését vonta maga után.

---

¹ Elhangzott a József Attila Városi Könyvtárban 2010. október 4-én megrendezett szakmai napon.

A nyitva tartás is nőtt, mert 2009 óta az 1000 lakos alatti településeken heti 6 óra, míg az 1000 lakos felett heti 12 óra a kötelező nyitva tartás, amelyet be is tartanak a községi könyvtárosaink. A nyitva tartás minden esetben kifüggesztésre került a segítségünkkel.

Az ellátórendszert területünkön (utolsónak a megyében) 1986-ban indítottuk meg, amely 21 évig működött az önkormányzatok befizetései alapján. A pályázatok és a helyi lehetőségek segítségével a könyvtárak túlnyomó többségében új könyvtári bútorok készültek. Számos könyvtárban kicserélték a stelázsit, amelyen a könyveket tárolták, valamint a füstös kályhát, amely csak a lelket melegítette. A fűtés és világításkorszerűsítés is sok helyen megvalósult. Az állománykivonások ellenére a polcok megteltek, egyes községi könyvtárak zsúfolttá váltak. Ezen a gondon a mozgókönyvtári normatíva felhasználása segített. Az elmúlt közel 4 évben könyvtáraink fenntartói ezt a tevékenységet még komolyabban vették, és gondoskodtak az új könyvtári bútorok beszerzéséről, a régi, elavult számítógéppark kicseréléséről és az internet bevezetéséről. Már nemcsak a számítógépek, hanem az internet használata is általánossá vált. **Javult az infrastruktúra**, az épületek megújulásával számos helyen új beruházás valósult meg. **Felhasználó barátabbá** váltak a helyiségek, a dokumentumokat szakszerűen tudtuk elhelyezni. Nagyon sokat dolgoztunk ezen, egyeztetve a partnereinkkel, akiket meggyőztünk arról, hogy a könyvtárak épületének milyensége a gyűjtemény alakulásától elválaszthatatlan. A fenntartó partnereinkkel elhitettük, hogy azok a könyvtárak, amelyek nem tartanak folyamatosan lépést a változásokkal, jelentősen lemaradnak, nem tudják kielégíteni a megváltozott felhasználói igényeket.

Másik alapfeltétele egy jól működő községi könyvtárnak a **megújult könyvtári gyűjtemény**, amely jelentősen javult az elmúlt közel 4 év során. Gyarapításunkat meghatározzák a beszerzési lehetőségek, valamint az anyagi fedezet. Az állami normatíva folyamatosan csökken, így kevesebb dokumentumot tudunk vásárolni, de igyekszünk a kedvezményesebb vásárlási lehetőségeket igénybe venni. A normatíván felül rendelkezésünkre áll az érdekeltségnövelő állami támogatás is. Az un. régi, saját állomány lassan kiszorult a gyűjteményekből a felgyorsult állománykivonások következtében. Szerzeményezésünk a legújabb kiadású dokumentumok beszerzésére irányul, a KELLO-nál, ill. a szabad felhasználású keretből könyvesboltokban és az interneten is böngészhetünk a választék bővítése érdekében. Bár néha nagyon nehéz, hogy az állománygyarapítást tudatos keretek között tartsuk, de törekszünk rá a lelkes községi könyvtárosokkal egyetértésben a felhasználói igényekkel összhangban.

Az elkülönített állományrészeket **esztétikusabban** tudjuk elhelyezni a tetszetősebb könyvtári bútorokon. A könyvjellegű dokumentumok mellett megjelentek a **nem hagyományos dokumentumok** is, mert a szerzeményezések során nagy hangsúlyt fektettünk a CD-k, DVD-k, CD-ROM-ok, hangoskönyvek és térképek vásárlására. Ezen kívül az 50 könyvtár részére 53 féle folyóiratot rendeltünk 488 példányban. Egy-egy szolgáltató helyre 6-12 féle folyóiratot fizetünk elő. Az elmúlt közel 4 évben 21 519 db dokumentumot rendeltünk és juttattunk ki a könyvtárakba, évi 6 alkalommal, ill. külön kérésre. Ebből az adatból 1663 db a nem könyvjellegű dokumentum.

Könyvtáraink 99 %-ában van **Internet elérhetőség**, mert ez a lehetőség is az információellátást szolgálja. Amíg a gépekre várnak, kezükbe kerül egy-egy folyóirat, érdekesebb kézikönyv, vagy egy szép album. Ily módon **a növekedett a helyben**

használatok száma. Sok a folyóiratokat kereső és a régebbi számokat kölcsönző betérők száma is.

Arra törekszünk, hogy könyvtáraink közösségek és küldetészerűek legyenek, mert minden esetben valamely közösség számára nyújtanak szolgáltatásokat. Ilyen szolgáltatás pl. az elmúlt években, hogy néhány településen kisebb letétet hoztunk létre a gondozóházakban Pl.: az öregbetűs könyvekből, valamint az idős, vagy betegség miatt ágyhoz kötött emberek számára a **dokumentumokat házhoz szállítják.**

Számos rendezvényt tartottunk és támogattunk az elmúlt években. Csak a legfontosabbakat szeretném megemlíteni: Wass Albert emlékest, a Csodaceruza c. folyóirat, a Pannon Tükör bemutató estjei, író-olvasó találkozó Nógrádi Gáborral, Jókai Annával, Gál Zsuzsa mesemondóval, Kanizsa József, Szálinger Balázs, Baranyi Ferenc költővel, „5 éve az EU-ban” c. kiállítás vándoroltatása.

A kulturális **rendezvények támogatása** kiegészíti a könyvtár népszerűsítését. A községekben tartott falunapok, szüreti felvonulások, termékbemutatók kapcsolódnak a hagyományörzéshez és a hagyomány teremtéshez, az értéktisztelethez, de néhány kulturális projekthez is, pl: Összefogás a könyvtárakért, Őszi Könyvtári Napok, Internet Fiesta, vagy éppen az Országos Családi Könyvtári Napok. A rendezvények előadóinak felkérését, a rendezvényeken való esetleges közreműködést könyvtárosként vállaljuk, és minden esetben **tudásátadásra törekszünk.** Eredményként könyvelhetjük el, hogy ezeken az alkalmakon több embert tudtunk megszólítani a kistelepüléseken.

A szolgáltatásaink fejlesztésének terén az elmúlt években szakmai tendenciákat is igyekszünk követni, **tanfolyamokat, továbbképzéseket** és egyszeri WEB bemutatókat tartottunk az anyakönyvtárban, ill. több vidéki helyszínen a számítógépes ismeretekre alapuló felhasználóképzés területein. Célunk az volt, hogy biztosítsuk könyvtárosaink naprakész szakmai tájékozottságát, amely főleg a könyvtári munkához kapcsolódik.

Ebben az évben összesen 50 rendezvényünk volt több, mint 1 000 résztvevővel.

Végezetül: a kistérségi normatíva segítségével **a könyvtárak szerepe felértékelődött.** Az élethosszig tartó tanulás, a mindennapi friss információk megszerzésének alapvető helyévé lépett elő a kistelepülések életében is a könyvtár, amelynek feladata, hogy a helyi igényeknek megfelelő információs, technikai és esztétikai háttérrel nyújtson a helyi könyvtárhasználóknak. Úgy érezzük, felelősek vagyunk a kistelepülések könyvtárainak teljes körű ellátásáért. Szolgáltatásainkat a helyi igényekre alapozva, a könyvtári rendszerrel együttműködve, az országos, ill. a megyei stratégiai elképzelésekhez igazodva kell továbbfejlesztenünk.

Szeretném megköszönni a települések fenntartóinak szíves partneri együttműködését, községi könyvtárosainknak pedig áldozatos és kitartó munkájukat.

Pál Éva

